

Przeglądy i komentarze

VII ZJAZD NIEMIECKIEJ SOCJALISTYCZNEJ PARTII JEDNOŚCI

W dniach 17—22 IV 1967 r. obradował w Berlinie demokratycznym Zjazd Niemieckiej Socjalistycznej Partii Jedności (SED).

Zjazd ten, siódmy z kolei od chwili utworzenia we wschodniej części Niemiec zjednoczonej partii klasy robotniczej, stanowił, podobnie jak i poprzednie zjazdy, istotny punkt w rozwoju społecznym i państwowym Niemieckiej Republiki Demokratycznej oraz kierunku polityki tego państwa. Przypomnijmy, że I Zjazd SED (21—22 IV 1946 r.) był zjazdem zjednoczeniowym działających w ówczesnej radzieckiej strefie okupacyjnej Niemiec, Komunistycznej Partii Niemiec i Socjaldemokratycznej Partii Niemiec. II Zjazd (20—24 IX 1947 r.) wysunął program uspołecznienia i rozwoju gospodarki wschodniej części Niemiec. Wynikiem III Zjazdu SED (20—24 VII 1950 r.) było wytyczenie planu likwidacji dysproporcji w uprzemysłowieniu, spowodowanych istniejącym już wówczas podziałem kraju; zjazd ten zaprojektował pierwszy pięcioletni plan gospodarczy Niemieckiej Republiki Demokratycznej. IV Zjazd (30 III—6 IV 1954 r.) wytyczył zasady działania w kwestii narodowej, określając militarystycznym zachodniemiecki jako główną przeszkodę na drodze do zjednoczenia oraz opracował program rozwoju SED jako partii typu marksistowsko-leninowskiego. V Zjazd SED (10—16 VII 1958) zaproponował jako drogę wiodącą do zjednoczenia konferencję dwóch państw niemieckich; w dziedzinie spraw wewnętrznych położono nacisk na potrzebę dalszego rozwoju socjalistycznych stosunków produkcji w mieście i na wsi. Na VI Zjeździe (15—21 I 1963 r.) opublikowano projekt *Układu rozsądku i dobrej woli* jako podstawy do współzycia dwu państw niemieckich, uchwalono nowy program partii oraz wytyczono najogólniejsze kierunki dla nowego systemu zarządzania gospodarką¹.

Obrady VII Zjazdu opierały się na czterech głównych dokumentach, charakteryzujących też treść porządku dziennego:

- 1) sprawozdaniu Komitetu Centralnego na VII Zjazd Niemieckiej Socjalistycznej Partii Jedności²;
- 2) referacie pt. *Rozwój społeczny w Niemieckiej Republice Demokratycznej do zakończenia budowy socjalizmu* ogłoszonym przez I sekretarza KC, Waltera Ulbrichta;
- 3) referacie pt. *Wykonanie zadań w zakresie gospodarki narodowej* ogłoszonym przez premiera NRD, Willi Stophę;
- 4) referacie pt. *Rola partii w okresie kończenia budowy socjalizmu* ogłoszonym przez Ericha Honeckera.

W rezultacie obrad uchwalono *Manifest VII Zjazdu Niemieckiej Socjalistycznej*

¹ Niezależnie od wymienionych zjazdów SED odbyła trzy konferencje: w styczniu 1949, w lipcu 1952 i w marcu 1954 r. Głównymi ich tematami były: I. program przeciwdziałania Podziałowi Niemiec, wówczas jeszcze niedokonanemu oraz problem kierowniczej roli SED w życiu politycznym, społecznym i gospodarczym; II. pierwsze opracowanie programu zbudowania socjalizmu w NRD; III. problemy wynikające z uchwał XX Zjazdu KPZR oraz drugi plan pięcioletni.

² Niewygodzone. Tekst rozdany został delegatom przed rozpoczęciem obrad.

Partii Jedności do obywateli Niemieckiej Republiki Demokratycznej oraz dwa dokumenty specjalne, z których jeden zawierał protest przeciwko agresji Stanów Zjednoczonych w Wietnamie, drugi zaś zajmował stanowisko wobec listu zarządu zachodnioniemieckiej partii socjaldemokratycznej oraz oświadczenia kanclerza NRF Kiesingera, skierowanych do VII Zjazdu SED.

W zjeździe wzięło udział 2072 delegatów.

Na obradach obecne były delegacje 69 partii komunistycznych i robotniczych, na czele delegacji PZPR stał Władysław Gomułka, delegacji KPZR przewodniczył Leonid Breżniew. Przemówienia obu mężów stanu śledzone były na zjeździe z wielką uwagą.

Merytorycznie w dokumentach i obradach zjazdu dominowały trzy zespoły zagadnień:

- I. Nowe sprecyzowanie stanowiska SED w kwestii niemieckiej;
- II. Wytyczenie programu stworzenia rozwiniętego społecznego systemu specjalistycznego w NRD;
- III. Osiągnięcia oraz perspektywy i plany gospodarcze na okres kilku najbliższych lat.

I.

Punktem wyjściowym dla stanowiska zajętego przez VII Zjazd SED odnośnie do kwestii niemieckiej była analiza sytuacji i polityki Niemieckiej Republiki Federalnej. We wszystkich niemal materiałach Zjazdu podkreślano faktyczne zaostrzenie się kursu politycznego zachodnioniemieckich kół rządzących, ich wrogą odprezenu międzynarodowemu postawę oraz trwanie na pozycjach odmowy uznania realnej sytuacji w Europie. Jako cechy charakterystyczne sytuacji wewnętrznej NRF określono postępy koncentracji kapitału, wzmacnianie arbitralnych uprawnień władzy państwowej, ograniczanie swobód demokratycznych, stwarzanie wewnętrzno-politycznych przesłanek polityki ekspansji; na zewnątrz zaś — kontynuowanie, pod maską tzw. nowej polityki wschodniej, agresywnej polityki wobec NRD, odrzucenie propozycji NRD, wiodących do zbliżenia dwu państw niemieckich, nieuznawanie granic istniejących w Europie. Ujmując to zagadnienie syntetycznie stwierdzono, że „Sytuacja w Niemczech zachodnich charakteryzuje się przejściem kapitału państwowo-monopolistycznego ze stadium restauracji do polityki ekspansji”³.

Z drugiej strony Zjazd podkreślił umacnianie się i wszechstronny rozwój Niemieckiej Republiki Demokratycznej, rozwój jej systemu społeczno-ekonomicznego oraz postępy w kształtowaniu się świadomości państwowej jej obywateli.

W tej sytuacji stało się koniecznością — jak podkreśla sprawozdanie KC — sprecyzowanie na nowo polityki SED i NRD wobec NRF.

Istotą tego nowego sprecyzowania jest, w świetle materiałów VII Zjazdu, wyraźne usunięcie problemu zjednoczenia Niemiec z kanonu problemów polityki bieżącej. Sprawozdanie KC SED stwierdza:

„Stało się potrzebne podstawowe wyjaśnienie, że zjednoczenie socjalistycznej Niemieckiej Republiki Demokratycznej z imperialistycznymi Niemcami zachodnimi jest niemożliwe”⁴.

Tę samą myśl i przy użyciu tych samych niemal sformułowań wypowiedział w swym referacie Walter Ulbricht⁵.

³ Bericht des Zentralkomitees an den VII. Parteitag der Sozialistischen Einheitspartei Deutschland. „Neues Deutschland” z 17 IV 1967.

⁴ Tamże.

⁵ „Eine Vereinigung der sozialistischen Deutschen Demokratischen Republik mit einem imperialistischen Westdeutschlands ist — wie bereits dargelegt — natürlich nicht real” (Die ge-

Zdecydowane odsunięcie na plan dalszy problemu zjednoczenia wyrażało się nie tylko w tezach zasadniczych zjazdu, lecz także w rozwijaniu w toku obrad niektórych zagadnień szczegółowych, w wystąpieniach poszczególnych dyskutantów, niekiedy nawet — w stosowanej nomenklaturze.

Precyzując we wspomnianym referacie zadania polityki zagranicznej NRD na najbliższe lata Walter Ulbricht stwierdzał, że głównym zadaniem tej polityki jest stałe pogłębianie współpracy z państwami Układu Warszawskiego. Istotne znaczenie dla działalności polityki zagranicznej NRD ma także rozwój stosunków politycznych i gospodarczych z krajami rozwijającymi się. W. Ulbricht wspomniał również, że w najbliższych latach wśród głównych zadań polityki zagranicznej NRD znajdzie się normalizacja stosunków ze wszystkimi państwami europejskimi. Problem Niemiec w rzędzie tych zadań nie został w ogóle wymieniony⁶. Wynika stąd, że zagadnienie stosunków NRD—NRF w świetle materiałów VII Zjazdu SED istnieje tylko jako jeden z indywidualnych problemów zespołu zagadnień dotyczących normalizacji stosunków NRD z europejskimi państwami kapitalistycznymi.

Wykluczenie problemu zjednoczenia ze strefy problematyki aktualnej znalazło odzwierciedlenie również w wystąpieniach w dyskusji. Kilkakrotnie padały z trybuny zjazdowej słowa: „Nic nas nie łączy z imperialistycznymi Niemcami zachodnimi, a wszystko z naszą socjalistyczną ojczyzną”⁷.

Zwraca także uwagę fakt, że w dokumentach zjazdowych wielokrotnie używano pojęcia „narodu NRD” (*Volk der DDR*)⁸, podkreślając w ten sposób fakt wytworzenia się w obrębie Niemieckiej Republiki Demokratycznej nowej państwowo-narodowej wspólnoty, nowej społeczności o odrębnej świadomości państwowej, którą z pojęciem narodu niemieckiego łączą już tylko momenty historyczne i etniczne⁹.

Scharakteryzowane powyżej ogólnie stanowisko VII Zjazdu SED w kwestii zjednoczenia, nie oznacza — w świetle materiałów tegoż Zjazdu — przekreślenia przez Niemiecką Socjalistyczną Partię Jedności perspektyw zjednoczenia w ogóle. Z możliwością takich interpretacji wyraźnie polemizował w swym referacie Walter Ulbricht¹⁰. Przedstawił w nim najpełniej nowe perspektywy, czy też raczej nową wizję zjednoczenia Niemiec w przyszłości.

Pierwszym jej etapem byłby proces porozumienia i zbliżenia między dwoma państwami niemieckimi, którego możliwość uzależniona jest od dokonania się w polityce NRF wielu zmian zgodnych z wysuwanymi aktualnie postulatami sił demokratycznych w Niemczech zachodnich. Do warunków tych zaliczono:

gesellschaftliche Entwicklung in der Deutschen Demokratischen Republik bis zur Vollendung des Sozialismus. Referat des Genossen Walter Ulbricht auf dem VII. Parteitag der Sozialistischen Einheitspartei Deutschlands. „Neues Deutschland” z 18 IV 1967.

⁶ Tamże.

⁷ Por. wystąpienie dyskutantów Kasta i Teschendorfa w drugim dniu obrad Zjazdu „Neues Deutschland” z 19 IV 1967.

⁸ Na przykład uchwalony przez zjazd *Manifest des VII. Parteitages der Sozialistischen Einheitspartei Deutschlands an die Bürger der Deutschen Demokratischen Republik* („Neues Deutschland” 23 IV 1967) stosuje zamiennie pojęcia: użyte w tytule *Bürger der DDR* oraz *Volk der DDR*.

⁹ Na problem kształtowania się odrębnej świadomości państwowej i dumy państwowej wśród ludności NRD, jako istotny element kwestii niemieckiej, zwraca uwagę ostatnio coraz więcej obserwatorów zagadnień niemieckich. Por. np. artykuł popularny A. J. Kamiński-Ło, *Między społecznością a narodem*. „Polityka” nr 7/1967.

¹⁰ „Ich möchte zusammenhängend auch all jenen antworten, die der Meinung sind, es könne niemals zu einer Vereinigung der beiden deutschen Staaten kommen”. I dalej: „Die Imperialisten haben Deutschland gespalten. Die Arbeiterklasse der beiden deutschen Staaten wird es wieder zusammenfügen”. (*Die gesellschaftliche Entwicklung...*), jw., przyp. 5.

- a) rezygnację NRF z wyścigu zbrojeń i zdecydowane przyłączenie się do wysiłków na rzecz rozbrojenia;
- b) rezygnację NRF z ograniczania swobód demokratycznych w życiu wewnątrzpolitycznym;
- c) rezygnację NRF z polityki rewizjonistycznej;
- d) wystąpienie NRF z NATO i Unii Zachodnioeuropejskiej;
- e) porzucenie elementów neokolonializmu, wyraźnych w obecnej polityce Bonn;
- f) uspołecznienie największych monopolii przemysłowych, wielkich banków i towarzystw ubezpieczeniowych¹¹.

Jeżeli więc ma się udać zjednoczenie dwóch państw niemieckich to najpierw (podkr. w oryginale) i przede wszystkim potrzebne są demokratyczne przeobrażenia w Niemczech zachodnich, przestyciężenie militarystyki i neonazizmu oraz ograniczenie władzy monopolii — konkludował W. Ulbricht¹².

Dalszym etapem byłoby przekształcenie Niemiec zachodnich w konsekwentnie „pokojuowe, postępowe, demokratyczne i antynazistowskie” państwo, przy czym przekształcenie to może się dokonać, tylko pod kierownictwem klasy robotniczej¹³.

Ostatecznym dopiero etapem tego procesu mogłoby być utworzenie jednego pokojowego, antyimperialistycznego i postępowego państwa niemieckiego.

Za rekapitulację tego stanowiska można uznać następujące stwierdzenie zawarte w manifeście zjazdu:

„Socjalizm zwycięży na całym świecie. Jesteśmy przekonani, że również w Niemczech zachodnich robotnicy, sprzymierzeni ze wszystkimi pracującymi klasami i warstwami, zwyciężą kiedyś imperializm. Również oni pójdą drogą demokracji i ustanowienia socjalizmu. Jest to jedyna możliwość dojścia do skutku zjednoczenia obydwu państw niemieckich”¹⁴.

Nakreślona przez VII Zjazd SED perspektywa zjednoczenia Niemiec jest więc uwarunkowana w praktyce od dokonania daleko idących politycznych, społecznych i ekonomicznych przeobrażeń w Niemczech zachodnich.

Dlatego też może być ona traktowana wyłącznie jako perspektywa historyczna. Z tego też zapewne powodu VII Zjazd SED stosunkowo dużo uwagi poświęcił problemowi współżycia dwu państw niemieckich w aktualnie istniejącej sytuacji. Było to tym bardziej konieczne, że Zjazd ten stanął w obliczu dość osobliwych inicjatyw ze strony zachodnioniemieckiej: deklaracji rządu NRF pod adresem VII Zjazdu SED, odczytanej przez kanclerza Kiesingera w *Bundestagu* w dniu 12 IV 1967 r. oraz „listu otwartego” zarządu federalnego SPD do delegatów zjazdu przekazanego w tym samym dniu przez specjalnego kuriera do Berlina demokratycznego. Deklaracja kanclerza Kiesingera proponuje szereg „małych, praktycznych kroków” zmierzających do złagodzenia skutków „podziału naszego narodu” i dotyczących takich spraw jak „ułatwienia codziennego życia mieszkańców obu części Niemiec”, „zacieśniania współpracy gospodarczej i komunikacyjnej” i „zawarcia ramowych porozumień w sprawie wymiany gospodarczej, technicznej i naukowej”¹⁵. List SPD ogranicza się w praktyce do poparcia deklaracji Kiesingera. Obydwa te dokumenty nie wspominają jednak o najważniejszej sprawie dzielącej obydwu państwa niemieckie, to znaczy o polityce NRF polegającej na negowaniu państwowości Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Dlatego zostały one jednoznacznie przez VII

¹¹ Tamże.

¹² Tamże.

¹³ Tamże.

¹⁴ *Manifest...*, jw., przyp. 8.

¹⁵ „Süddeutsche Zeitung” z 13 IV 1967.

Zjazd odrzucone, co znalazło wyraz w poświęconym specjalnie tej sprawie oświadczeniu¹⁶.

Ze swej strony *SED* wystąpiła na zjeździe z szeregiem propozycji zmierzających do odprężenia i normalizacji stosunków między obu państwami niemieckimi. Stanowiły one w zasadzie nawiązanie do ogłoszonego na poprzednim zjeździe projektu zawarcia *Układu rozsądku i dobrej woli* pomiędzy NRD i NRF¹⁷. Propozycje te można ująć następująco:

- a) nawiązanie normalnych stosunków między obu państwami;
- b) zawarcie układu o rezygnacji z użycia siły we wzajemnych stosunkach;
- c) wspólne ogłoszenie jednobrzmiących deklaracji o uznaniu istniejących w Europie granic.
- d) zawarcie układu o wzajemnej redukcji wydatków zbrojeniowych o połowę;
- e) rezygnacja obu państw niemieckich z posiadania i prawa dysponowania lub współdysponowania bronią atomową oraz opublikowanie jednobrzmiących deklaracji zobowiązujących obydwie państwa do udziału w bezatomowej strefie w Europie;
- f) wzajemna pomoc w nawiązaniu normalnych stosunków przez obydwie państwa niemieckie ze wszystkimi państwami europejskimi;
- g) spotkanie szefów rządów obydwu państw na czele upoważnionych delegacji w celu porozumienia się odnośnie do realizacji kroków wymienionych pod a) — f)¹⁸.

„Rząd Niemieckiej Republiki Demokratycznej — stwierdza wspomniane wyżej oświadczenie dotyczące sprawy listu *SPD* — był i jest także w przyszłości gotowy — w rzeczowych, równouprawnionych rokowaniach z rządem Niemieckiej Republiki Federalnej poszukiwać dróg do odprężenia, rozbrojenia i normalizacji stosunków między dwoma państwami niemieckimi oraz kroczyć tymi drogami”¹⁸.

Z powyższych danych wynika, że odnośnie do problemu niemieckiego VII Zjazd *SED* stanął na stanowisku, iż

— po pierwsze: należy się liczyć z istnieniem obok siebie dwóch całkowicie odrębnych państw niemieckich przez nie dający się określić okres czasu²⁰;

— po drugie: zjednoczenie Niemiec przestaje być problemem polityki — nawet długofalowej — a staje się jedynie elementem ogólnohistorycznej perspektywy, z którą wiąże się międzynarodowy rewolucyjny ruch robotniczy.

II.

O ile z punktu widzenia zewnętrznego obserwatora szczególne zainteresowanie w materiałach VII Zjazdu *SED* budzi problematyka ogólnoniemiecka, o tyle z punktu

¹⁶ *Stellungnahme des VII. Parteitages zum Brief des Parteivorstandes der westdeutschen Sozialdemokratie und zur Erklärung des westdeutschen Bundeskanzlers Kiesinger*. („Neues Deutschland” z 12 IV 1967).

¹⁷ Projekt ten przewidywał: respektowanie istnienia i uznanie granic drugiego państwa niemieckiego, rezygnację z posiadania broni atomowej i redukcję zbrojeń, wzajemne uznanie obywatelstw, zawarcie porozumień w sprawie wymiany kulturalnej i handlowej. (Za: „Tribuna Ludu” z 17 I 1963). Propozycje te zostały następnie rozwinięte w orędziu noworocznym 1967 W. Ulbrichta („Neues Deutschland” z 1 I 1967).

¹⁸ *Die gesellschaftliche Entwicklung...*, jw., przyp. 5.

¹⁹ *Stellungnahme...*, jw., przyp. 16.

²⁰ „Angesichts der nun einmal gegebenen Lage und dazu der realen Situation in Europa ist mit dem Nebeneinanderleben zweier deutscher Staaten, eines sozialistischen und eines imperialistischen, zu denen noch die besondere politische Einheit Westberlin kommt, für einen längeren, heute nicht fixierbaren Zeitraum zu rechnen”. (*Die gesellschaftliche Entwicklung...*, jw., przyp. 5).

tu widzenia wewnętrznego rozwoju NRD i historii SED naczelnym problemem tego Zjazdu było wytyczenie programu przejścia do dalszego etapu kształtowania systemu socjalistycznego w NRD, etapu, który dokumenty Zjazdu określają jako stworzenie „rozwinętego społecznego systemu socjalizmu” (*Die Gestaltung des entwickelten gesellschaftlichen Systems des Sozialismus*) w NRD. Zadanie to w sposób szczególnie uroczysty proklamowane zostało przez końcowy dokument Zjazdu jako naczelną jego wytyczną:

„Mocne fundamenty gmachu socjalizmu zostały w naszej Republice położone. Obecnie trzeba ten socjalistyczny gmach rozbudować i ukończyć. Opierając się na tym co zostało osiągnięte, na miłości obywateli do swej socjalistycznej ojczyzny, na ich sile twórczej, na ich poczuciu odpowiedzialności wobec państwa i społeczeństwa oraz na znajomości nauki marksistowsko-leninowskiej VII Zjazd SED stawia zadanie o historycznym znaczeniu: stworzenie rozwinętego systemu społecznego socjalizmu w Niemieckiej Republice Demokratycznej”²¹ (podkr. w oryginale).

Cechy tej fazy rozwoju socjalizmu przedstawione zostały w dwóch spośród podstawowych dokumentów Zjazdu: w referacie Waltera Ulbrichta oraz w manifestie końcowym. Z porównania odnośnych fragmentów obydwu dokumentów wynika, że rozwinęty społeczny system socjalizmu, według programu Niemieckiej Socjalistycznej Partii Jedności charakteryzować się będzie następującymi cechami:

a) Dalsze umocnienie socjalistycznej państwowości NRD, w szczególności poprzez rozwój socjalistycznej demokracji. Duży nacisk kładzie się na rozwój tej demokracji w funkcjonowaniu systemu ekonomicznego, który określono jako najistotniejszy element rozwinętego społecznego systemu socjalizmu.

b) Podniesienie na bardzo wysoki poziom sprawności gospodarki²². Cele, które się na tym odcinku wytycza mają charakter zarówno techniczny jak organizacyjny. Z jednej strony chodzi o pełne przeprowadzenie w przemyśle programu postępu technicznego, programu, którego rozmiary są tak znaczne, że w dokumentach Zjazdu używa się określenia „rewolucja naukowo-techniczna”. Z drugiej strony chodzi o umiejętne zsynchronizowanie centralnego państwowego planowania i kierowania procesami społecznymi i społeczno-ekonomicznymi z „własną odpowiedzialnością socjalistycznych zakładów i zjednoczeń przemysłowych (*Industriebetriebe und VVB*) z wysoką własną odpowiedzialnością lokalnych przedstawicielstw ludowych i organów państwowych, z szeroką inicjatywą narodu”²³.

c) Dalsze techniczno-produkcyjne przemiany w uspołdzielczonym rolnictwie NRD. Mają się one charakteryzować maksymalnym wykorzystaniem osiągnięć nauk rolniczych do celów bieżących i praktycznych, oparciem systemu produkcji na metodach przemysłowych, doprowadzeniem do wysokiej wydajności oraz stabilizacją wysokiej wydajności.

d) Dalszy rozwój jednolitego systemu wykształcenia nastawionego na to, aby — z jednej strony — zapewnić maksymalny poziom wykształcenia zarówno technicznego, jak i humanistycznego obywateli, z drugiej zaś — stworzyć bodźce i przesłanki dla stałego dokształcania się fachowego i ogólnego obywateli, również po zakończeniu zasadniczego cyklu wykształcenia i wejściu w życie zawodowe.

e) Dalszy rozwój socjalistycznej ideologii i przeniknięcie nią „wszystkich dziedzin życia społecznego”²⁴. Jak wynika z referatu W. Ulbrichta chodzi tu głównie

²¹ *Manifest* . . . , jw., przyp. 8.

²² Punkt ten dotyczy niemieckiego pojęcia *Wirtschaft* w jego ściślejszym znaczeniu po-tocznym, a więc z wyłączeniem rolnictwa.

²³ *Manifest* . . . , jw., przyp. 8.

o to, by obywatele w swej postawie społecznej kierowali się zasadami socjalistycznej moralności.

f) Oparcie systemu obrony kraju na odpowiadającym najnowocześniejszym wymogom wiedzy i techniki metodach uzbrojenia, organizacji i dowodzenia.

g) Stała poprawa warunków pracy i stopy życiowej obywateli NRD²⁵.

Ujmując syntetycznie cechy rozwiniętego społecznego systemu socjalizmu Walter Ulbricht określił w swym referacie „gospodarkę jako środek, zaś rozwój wszechstronnie rozwiniętej socjalistycznej osobowości w socjalistycznej wspólnocie społecznej jako cel naszego działania”²⁶.

Zjazd podkreślił też szczególne znaczenie kierowniczej roli SED w procesie realizacji rozwiniętego społecznego systemu socjalizmu, zaś jej zdolność do rozwinięcia i pokierowania wysiłkiem społeczeństwa określił jako warunek pomyślnego zrealizowania celów, wytyczonych przez Zjazd²⁷.

III.

Obok ogólnych założeń dotyczących przejścia do następnego etapu rozwoju systemu socjalistycznego w NRD, VII Zjazd SED poświęcił wiele uwagi perspektywom gospodarczym na następne lata, precyzując główne zarysy planu gospodarczego do roku 1970²⁸.

Założenia planu przewidują, że dochód narodowy NRD wzrośnie do roku 1970 o 28—32% w porównaniu z 1965 r. Jako podstawowy element realizacji tego zadania określono znaczny wzrost wydajności pracy. Dla podanego powyżej okresu ma on wynieść: w przemyśle 40—45%, w budownictwie 35—40%, i w rolnictwie 30—35%. W związku z tym podkreślono konieczność szczególnie celowego gospodarowania środkami inwestycyjnymi w taki sposób, aby służyły w pierwszym rzędzie „kompleksowej socjalistycznej racjonalizacji”²⁹.

Suma inwestycji wzrosnąć ma o 48—52% z czym wiąże się konieczność znacznego zwiększenia możliwości produkcyjnych budownictwa (o co najmniej 40%)³⁰.

Wskaźnik wzrostu produkcji przemysłowej określono na 137—140, podkreślając równocześnie, że najintensywniej będzie następować rozwój produkcji w tych zakładach i gałęziach przemysłu, których wytwórczość „posiada szczególne znaczenie dla dokonania rewolucji naukowo-technicznej i podwyższenia efektywności gospodarki narodowej”³¹.

Rolnictwu postawiono zadanie takiego zwiększenia produkcji roślinnej i zwierzęcej, ażeby zapewnić ona mogła daleko idącą samowystarczalność kraju w dziedzinie wyżywienia ludności. Produkcja zwierzęca ma wzrosnąć o 20—25%.

²⁴ *Die gesellschaftliche Entwicklung...*, jw. przyp. 5.

²⁵ Powyższe wyszczególnienie należy traktować tylko jako zestawienie elementów występujących w dwóch powołanych dokumentach, gdyż, przy precyzowaniu cech rozwiniętego społecznego systemu socjalistycznego, występują pomiędzy tymi dokumentami pewne różnice: jako cechy wspomnianego systemu punkty a), d), e) i f) występują w obydwu dokumentach, punkty b) i c) tylko w *Manifestie*, punkt f) tylko w referacie W. Ulbrichta.

²⁶ *Die gesellschaftliche Entwicklung...*, jw., przyp. 5.

²⁷ Zagadnieniem tym poświęcony był w całości referat Ericha Honeckera pt. *Die Rolle der Partei in der Periode der Vollendung des Sozialismus* („Neues Deutschland” z 21 IV 1967).

²⁸ Zagadnieniom tym poświęcony był w całości zjazdowy referat premiera W. Stophy (*Die Durchführung der volkswirtschaftlichen Aufgaben*. „Neues Deutschland” z 20 IV 1967) oraz znaczna część dyskusji.

²⁹ *Die Durchführung...*, jw.

³⁰ Wszystkie podane wskaźniki wzrostu odnoszą się do lat 1965—1970.

³¹ *Die Durchführung...*, jw.

Przewiduje się również bardzo poważny rozwój handlu zagranicznego, którego obroty w 1970 r. szacuje się na 33—35 mld marek, przy czym wymiana z krajami socjalistycznymi, a zwłaszcza ze Związkiem Radzieckim ma nadal odgrywać rolę pierwszoplanową.

Omawiając problematykę zadań gospodarczych na najbliższe lata, Zjazd poświęcił bardzo dużo uwagi kwestii poziomu życia ludności. Założenia planu przewidują wzrost płac realnych o 19—21% (w przeliczeniu na głowę ludności). Założeniu temu towarzyszy szereg postulatów, należących raczej do zakresu polityki socjalnej, wpływających jednak w bardzo istotnej mierze na warunki pracy i życia obywateli. Niektóre z tych propozycji przedstawione zostały w trybie bieżącym, do zrealizowania w najbliższym okresie. Tak więc Zjazd postulował:

a) podniesienie jeszcze w 1967 r. limitu najniższej płacy z 220 do 300 marek oraz podwyżki płac dla osób, których płaca miesięczna wynosi mniej niż 400 marek;

b) wprowadzenie od września 1967 r. pełnego pięciodniowego tygodnia pracy, z czym wiąże się też nowe uregulowanie czasu pracy w tych tygodniach, w których przypadają dni ustawowo dotychczas wolne od pracy;

c) określenie minimum urlopowego na 15 dni w roku;

d) podniesienie w 1968 r. najniższych rent ze 129 marek do 150 marek miesięcznie;

e) podwyższenie dodatków rodzinnych dla rodzin wielodzietnych (zwiększenie dodatku za 4 i 5 dziecko ok. 50%)³².

Poprawie warunków życia ludności służą też ogólne założenia planu, przewidujące wzrost masy towarowej artykułów przemysłowych na rynku o 28—30%, wzrost podaży artykułów rolnych o 18—20% oraz wzrost nakładów w resortach zdrowia, opieki społecznej, oświaty i kultury ok. 28%.

Obok powyższych wytycznych VII Zjazd *SED* omówił szereg zagadnień szczegółowych związanych z funkcjonowaniem gospodarki i zabezpieczeniem jej zdolności do realizacji omówionych wyżej zadań, takich jak kwestie planowania i kierowania gospodarką, reorganizacji pracy ministerstw gospodarczych i ich organów wykonawczych, szereg problemów szczegółowych wynikających z rewolucji naukowotechnicznej w przemyśle, kwestię stosunków międzyludzkich w procesie produkcji, racjonalizacji i standaryzacji produkcji, gospodarki finansowej i materiałowej w przemyśle, struktury i trybu funkcjonowania uspołecznionego przedsiębiorstwa przemysłowego itd.

Ogólnie stwierdzić można, że przedstawione tu w skróconym sformułowaniu i wytyczne gospodarcze VII Zjazdu *SED* stanowią kontynuację dotychczasowych wysiłków Niemieckiej Socjalistycznej Partii Jedności w kierunku przekształcenia NRD w nowoczesne wysoko rozwinięte państwo przemysłowe i oznaczają dalszy istotny krok na tej drodze.

Ryszard Drecki

PROBLEM LEGALIZACJI KOMUNISTYCZNEJ PARTII NIEMIEC (KPD)

I

Powstanie w końcu 1966 r. w Niemieckiej Republice Federalnej „wielkiej koalicji” rządowej, obejmującej blok chrześcijańsko-demokratyczny *CDU/CSU* oraz *SPD*¹, już nawet formalnie zlikwidowało problem lewicy w NRF. Znajdująca się w opozycji do koalicji rządowej wolno-demokratyczna *FDP* nigdy nie pretendowała

³² Propozycje te zostały przedstawione i szeroko uzasadnione w referacie W. Ulbrichta.

¹ Patrz: F. Miedziński, *Wielka koalicja w NRF*. „Przegląd Zachodni” nr 1/1967. ss. 133—157.